

ÇARPALAR

Əbülqasım Nəbatı

<http://www.kitablar.com>

<http://www.kitablar.org/>

Get dolanginən, xamsən, hənuz,
Püxtə olmağa çox səfər gərək.
Mürği-Qaf ilə həmzəban olub,
Dövrə qalxmağa balü pər gərək.

Kuhi-eşqə gəl getmə bidəlil,
Quli-dəngtək düşmə çöllərə.
Ta ki, salikə rəhnümun ola,
Xizri-rəh kimi rahbər gərək.

Yox, yalan dedim, hərzə söylədim,
Vazəhin deyim, doğru söyləyim,
Həqqə arifi vasil etməyə
Bir dodaqları gülşəkər gərək.

Zülfü ənbərin, xalı nazənin,
Qönçətək dəhan, qaşı cansitan,
Şahi-gülrüxan, mahi-biqərin,
Nəstərən kimi simbər gərək.

Lalətək üzü al yanaq ola,
Tazə gül kimi tər-buxaq ola,
Ağ-ayaz üzü aydan ağ ola,
Qaşları ona həm süpər gərək.

Həminan ola mehrü mah ilən,
Həmzəban ola nuri nar ilən,
Zülfü bəhs edə şahmar ilən,
Gənci-sinəsi pürgühər gərək.

Həqqə aşına, xəlqdən cüda,
Eyləmiş ola nəfyi-masəva,
Tərk edə bütün yardən əda,
Ol Məsihtək bipədər gərək.

Qoyginən qədəm deyərə lacərəm,
Nəqşi-bütdə gör sirri-vəhdəti.
Bu çigunədən vaqif olmağa
Bir cünuni-həq mərdi-ər gərək.

Az danışginən, olginən xəmuş,
Etmə aləmə sirri-eşqi faş,
Burda durma çox, keç bu vərətdən,
Bu məqulə söz müxtəsər gərək.

Mən qılmayın çox da zahidi,
Üzrü var onun, aşiq olmayıb,
O əbəs yerə xəlv olunmayıb,
Bağbanə bir kəlləxər gərək.[1]

Ciddü cəhd qıl, arif ol, gözüm,
Elmi-eşqdən olma binəsib,
Cum bu bəhrə bir, tap o gövhəri,
Aşiqəm deyən tərki-sər gərək.

Rah pürxətər, bəxt vajgun,
Zülfi-yartək şəb siyahgun,
İndi qeybdən Xançobanına
Nəxli-Turdən bir şərər gərək.

Hər xəsisə, gəl etmə iltica,
Olmaz özgədən hacətin rəva,
Müşkül açmağa şahi-lafəta,
Əntər öldürən şiri-nər gərək.

Bu cavahirin yoxdu qiyməti,
Açginən gözün, yaxşı seyr qıl,
Hər biri dəyər Çin xəracına,
Müftə vermərəm, simü zər gərək.

Bir gözəl cavan istərəm haman
Kim, bu sözləri eyləsin rəvan,
Hardadır desin bir şəkərzəban
Kim, bu söz mənə hamı tər gərək.

Saqi, gəl məni cami-eşqdən
Bir kərəm qılıb öylə məst qıl,
Ta desinlə xəlq lal oturmağa,
Bu Nəbatitək bəxtəvər gərək.

[İstinad 1: Azərbaycanda qədimdən belə bir adət vardır ki, ağac ucuna ulaq kəlləsi sancıb bağ-bostanlarda qoyurlar. Guya bu kəllə qurd-quşu və oğurluğa gələnləri qorxudur, eyni zamanda bağı, bostanı bədnəzərdən qoruyur. Bu müqəvvaya azərbaycanca «uyuq» və ya «bostanqoruyan», farsca «mətərs» və «kəlləxər» (eşşək başı) deyirlər. İranda xoşa gəlməyən adamı gördükdə söyləyirlər: «Kəlləxər peyda şüd» (eşşəyin başı göründü). Yaxud deyilir: «Yekdəm nə şüd ki, bisəri-xər zindəki günim» (bir dəqiqə olmadı ki, bu eşşək başı olmadan yaşayaq). Nəbatî burada haman misallardan istifadə edib, zahidi «kəlləxər» adlandırır və məsxərə ilə onun da nəyə isə yaradığını söyləyir.]

Ey firiştəxu, dur əyağə gəl,
Xalq içində yox, bir qırağə gəl.
Çox da ucaya çıxma, ey qoçum,
Balaxanadan bir aşagə gəl.

Qönçə ağzını bircə açginən,
Sən də bir danış, bir damağə gəl.
Şad könlümü qılmısan məlul,
İndi sözümü sal qulağə gəl.

Dərdi-hicrdən hali-zarımı,
İstəsən əgər, kəhrəbayə bax.
Yoxlasan əgər zəfi-cismimi,
Məndə nitq yox, yengi ayə bax,

Min kərə dedim, səgrəqib ilən
İxtilat edib olma aşına.

Əyləşib genə, ol ləin ilə,
Süstəhdi gör, bivəfayə bax.

Olma gül kimi xarə həmqərin,
Salma aşiqi suzi-eşqdən,
Heç görüm-üzün gülməsin sənin,
Odladın məni, bir xudayə bax.

Zahid, az danış, get gözümdən it!
Eşqdən məni çox da danlama,
Mən məgər əbəs olmuşam dəli,
Bir o mimü dal, bavü rayə bax.[1]

Məndən əl götür, ey uzunqulaq!
Zöhd satma çox ey himari-məhz!
Dur ayağa bir, aç o kor gözün,
Bir bu gözləri sürməsayə bax.

Mən öləndə bir nəşim üstə gəl,
Bir nəzarə qıl daği-sinəmə,
Dalə çək qələm, eyni caizə,
Bir əlifdə min macərayə bax.[2]

Qıl mənə kərəm feyzi-lütfünü,
Kərbəla tərəf çək inanımı.
Xərc əzhəlal, çarpayı-yol,
Həm rəfiqim ol, bu sədayə bax.

Dövri-çərxdən olmuşam əlil,
Dizdə taqətim, gözdə nur yox.
Bir nəzər, əya, şahı-lafəta,
Bu Nəbatiyi-binəvayə bax.

[İstinad 1: Mim, dal, ba, ra--ərəbcə «müdəbbir» deməkdir. Bu da ixtiyar sahibi, tədbir tökən mənasını verir.]

[İstinad 2: Ərəb əlifbası (1) min deməkdir.]

Gəlmə, gəlmə, get yaxşı: yaxşı sən,
Mən sənin kimi yarı istəməm.
Öldü aşiqin, bircə gəlmədin,

İndi sən edən zarı istəməm.

Munca kim dedim: öldüm, öldüm ay!
Sən gavur qızı bir inanmadın.
İndi gəlmisən nəşim üstünə,
Dur ki, sən edən zarı istəməm!

Hər nə ağladım, hər nə dağladım,
Qoymadın görüm gül cəmalını.
Tab vermə çox tari-zülfünə,
Mən xəzinəsiz marı istəməm.

Huri-cənnətin neylərəm sabah,
Mən bu günkü gün yarı istərəm.
Verməsən əgər doğru söz ki, mən
Böylə rəhmsiz tari[1] istəməm.

Saqiya, gətir cami-xoşgüvar,
Qış tükənmədi, gəlmədi bahar,
Mən gül istərəm, bülbul istərəm,
Bu soyuq qışı, qarı istəməm.

Çarə əqldən olmaz aşiqə,
Çox gözətlədim, etdim imtahan,
Dur soyun genə rəxtü pəxtini,
Mən bu qeyrətü arı istəməm.

Dur ləbaləb et cami-zərkeşi,
Bircə qətrəsi dammasın yerə.
And verib mənə piri--meykədə,
Mən piyaləsiz yarı istəməm.

Əl ,çək, ey rəqib, həq rizasinə.
Bir hovurluğa yıxma ömrümü,
Bir də gəlmərəm mən bu gülşənə,
Dərmərəm gülün, xarı istəməm.

Mən Nəbatiyəm, zarü binəva,
Eşq müflisi, rindü mübtəla,
Əl götürmüşəm malü mülkdən,

Ol himartək barı istəməm!

[İstinad1: Tanrı]

Böylə bivəfa olma, ey pəri,
Etmə çox cəfa, ey sənəm, sənəm!
Gərdi-rahını çeşmi tarimə
Eylə tutiya, ey sənəm, sənəm!

Bəs ki, çəkmişəm dərdi-firqətin,
Tellərin kimi incələnmişəm.
Rəngi alimi əşgi-laləgun
Etdi kəhrəba, ey sənəm, sənəm!

Məscidim olub künci-meykədə,
Ya kəlisiya, oldum erməni.
Bu qədər mənə olmağın cəfa
Görmə sən rəva, ey sənəm, sənəm!

Sənsiz olmuşam zarü binəva,
Hicr düşgünü, rindü mübtəla.
Gəl bu dərdə sən lütf qıl özün,
Eylə bir dəva, ey sənəm, sənəm!

Ey firiştəxu, yari-nazənin,
Ey mələkliqa, mehri biqərin.
Bircə busə ver bu qələndərə,
Öldü binəva, ey sənəm, sənəm!

Gərçi aşiqəm, rindü müflisəm,
Boşdu kisəməz ağça-mağçadan.
Nəqdi-canımı xaki-payinə
Eylərəm fəda, ey sənəm, sənəm!

Lövhi-sinəmi nəxli-Tur edib,
Afərin sənəin şəmi-ruyinə!
Yengidən genə düşdü başıma
Bir əcəb həva, ey sənəm, sənəm!

İstərəm düşəm bəhri-heyrətə,

Nitq çəkməyəm, əyləşəm xəmuş.
Məşqi-eşqimi eyləyim tamam,
Bir sürəm səfa, ey sənəm, sənəm!

Gəl Nəbatinin sidqü kizbini
Sən bu babdə eylə imtahan.
Gər danışmadı otdu bizəban,
Söylə mərhəba, ey sənəm, sənəm!

*/

/*

Heyf, bilmədim kim, bu bülbulü
Şahi-gülrüxan istər, istəmər?
Bu cəfakeşi, xəstə aşiqi
Yari-cansitan istər, istəmər?

Ey səba, bu dəm can fəda sənə,
Ərzi-halımı yarə sən söylə.
Bu səməndəri, bu qələndəri
O şəkərdəhan istər, istəmər?

Tez gətir xəbər, qoyma intizar,
Etmə çox məni zarü biqərar.
Kim, desin görüm, odda yanmağa
Böylə Xançoban istər, istəmər?

Yoxdu qasidim, göndərim pəyam,
Yarə dərdimi eyləyim əyan.
Doğrusun desin, etməsin nəhan,
Böylə Xançoban istər, istəmər?

Dikmişəm yola çeşmi-əşkbar,
Kuhi-Turə gəl, eylə bir güzar,
Bir yetiş, məni ol cəfaşüar
Böylə bizəban istər, istəmər?

Üzdü canımı möhnəti-fəraq,
Yaxdı cismimi nari-iştiaq,
İcz qıl, söylə ahü zar ilə
Böylə canfəşan istər, istəmər?

Söylə rahətim yoxdu bir zaman,
Sübhü şam işim ahdır, aman.
Tut xəbər, belə könlü püfəğan,
Çeşmi-xunfəşan istər-istəmər?

Payimal edib adü sanımı,
Eylədim xərab xanımınımı.
Bilmirəm dəxi bundan artıcaq
Halımı yaman istər, istəmər?

Çün bu ərsədə çoxlar atını,
Quyruğun düyüb, oynadıb, çapıb.
Bu Nəbati də əsbi-laşəsin
Çapdı bir inan[1], istər, istəmər?

[İstinad1: Cilov]